

SIISTI JA VIRHEETÖN KÄSITYÖ

Otsikkoni siisti ja virheetön käsityö liittyy väitöstutkimukseeni, joka käsitteli Wetterhoffin oppilaitoksen yhteydessä hyvän maun käsitteitä, sievää ja koristeellista sekä niiden kieltoa käytännöllisyyden ja siveyskasvatuksen nimissä. Wetterhoff on ollut Suomessa varsin vaikutusvaltainen käsityöhön ja kotiteollisuuteen liittyvässä kasvatuksessa tekstiilin ja vaatetuksen aloilla. Käsi- ja taideteollisuuden opettajakouluttajana Wetterhoffin eetos on vaikuttanut pitkään kansalaisopistojen sekä käsi- ja taideteollisuusoppilaitosten sisältöihin.

Fredrika Wetterhoffin työstä kertovassa tekstissä 1880-luvulta itsekasvatus toistuu kärsivällisyyttä vaativana tienä kohti siveellisen luonteen luomista. Ainoastaan sisäiseen itsekuriin kasvanut ihminen pysyy pystyssä vastoinkäymisissä ja säilyttää siveellisen ryhtinsä.

Wetterhoffin mukaan tekstiilien teollinen valmistaminen oli rapauttanut tyttöjen käsityötaidot, samalla johtaen joutilaisuuteen ja laiskuuteen, joka puolestaan oli aiheuttanut irtolaisuutta ja kurjuutta. Hän piti tärkeänä, että tytöt osaavat itsenäisesti hallita kokonaisten käsityötuotteiden valmistuksen sekä korosti hyvinolontunnetta ja tyydytystä siitä, että on omin käsin pystynyt valmistamaan virheettömyydessään kauniin esineen. Fredrika Wetterhoff ei kehittänyt ajatuksiaan suinkaan tyhjiössä, hänellä oli yhteyksiä eurooppalaiseen ajatteluun muun muassa Tukholmassa tapaamansa Ellen Keyn kautta.

Ruotsalainen Ellen Key oli kiinnostava vaikuttaja skandinaavisen maun kehittäjänä. Hänelle esteettinen oli merkittävää kaikissa yhteiskunnissa ja hän oli innostunut William Morrisin ja John Ruskinin jokapäiväisen kauneuden (*vardagsskönhet*) ajatuksesta. Kaunis ympäristö, erityisesti koti, on ihmisen onnen ja moraalilähde, sillä on suorastaan parantava vaikutus ihmisiin ja yhteiskuntaan. Rakennusten ja esineiden rehellisyys ja kauneus tulee niiden sisältä, materiaalista sekä päämääristä.

Käsityöopetuksen ohjekirjat vielä 1930- ja 50-luvuilta toteavat painopisteen opetuksessa olevan aineellisen hyödyn tavoittelun sijasta luonteen kasvatuksessa. Oma kappale on omistettu käsityöopetuksen siveellisille arvoille. Näinä arvoina mainitaan

kirjassa kestävyys, työkuri, työn ilo ja terve itseluottamus. Kasvatus ei ollut suinkaan tuote- tai tekniikkakeskeistä vaan käsityöllä oli korkeampia tavoitteita.

Käsityöhön on myös liittynyt kunnioitus suomalaisia arvoja kohtaan, joita ovat luonnonläheisyys, ahkeruus sekä työn huolella tekeminen. Kauneus on itse tehtyä, yksinkertaista ja kotoisista raaka-aineista valmistettua. Kaupoista ja markkinoilta ostetut räikeänväriset valmiiksi piirretyt käsityöt ovat kauhistus ja ”särkevä hermo” suomalaisessa kodissa.

1900-luvun avantgardistisista irtiotoista kuten suffrageteista tai kauneuden ja moraalin kyseenlaistavasta 1960-luvun campista seurauksena on ollut käsitöiden muuttuminen kohti luovaa ilmaisua ja merkitysten korostumista taiteen tapaan. Huolellisen jäljentämisen ja teknisen taitavuuden korostamisen sijaan ovat nousseet henkilökohtainen ilmaisu ja kantaaottava käsityö kuten craftivismi tai erilaiset taiteen ja käsityön sekoittavat muodot.

Nykykeskustelussa ja -tutkimuksessa käsityöstä painotetaan ilmaisua, voimaantumista ja luovuuden kehittämistä. Käsityö koetaan hyvinvoinnin lähteenä. Virheettömästä suorituksesta saatua mielihyvää voi tietenkin verrata vaikkapa täydelliseen urheilusuoritukseen ja siitä seuraavaan euforiaan, samankaltaiseen josta Fredrika Wetterhoff jo puhui.

Voisi kuitenkin kysyä mikä on nykypäivän eetos henkilökohtaisen ilmaisun korostumisen takana. Mikä on korvannut siveellisen kansalaisen kasvattamisen tavoitteet?